

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Димитър Любенов Тюлеков

върху дисертационния труд на Виолета Паунковска, редовен докторант на обучение, субсидирано от държавата, към катедра „Международно право и международни отношения“ при Правно-исторически факултет на Югозападния университет „Неофит Рилски“ – Благоевград за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по област на висше образование 3. Стопански, социални и правни науки, професионално направление 3.6. Право, докторска програма „Международно право и международни отношения“, с тема **„Република Македония в процеса на евроатлантическата интеграция“** и под научното ръководство на доц. д-р Николай Ат. Попов

Редовният докторант в катедра „Международно право и международни отношения“ към Правно- историческия факултет на Югозападния университет „Неофит Рилски“ е от столицата на Република Северна Македония, наш колега, преподавател от 2014 г. по дисциплини в два факултета на Европейския университет – Скопие. Този университет е завършен през 2008 г. и още от студентските си години докторант Паунковска проявява интерес в областта на политическите науки. По-късно защитава магистърска теза на тема „Външната политика – фактор за интеграцията на Република Македония, 2006 – 2013 година“.

Би било нормално и даже радостно колега от РСМ да бъде част от българската национална система за докторантско обучение. Тази нагласа е оправдана защото поради множество исторически и политически обстоятелства двете съседни държави и братски народи са били изолирани и противопоставени едни на други.

Професионалните очаквания са големи защото в случая става дума за докторант с творчески заряд и култура, а и очевидно има перспективни възможности да продължи научно-изследователската си работа в други професионални направления.

Докторантският труд на тема „Република Северна Македония в процеса на евроатлантическа интеграция“ е в обем от 223 компютърни страници, а размера на автореферата е 28 страници. Въведена е в научен оборот тематична информация от 144 библиографски източници и от 99 интернет ресурси. Текстът е организиран в увод, три глави, заключение и научна библиография.

Уводът на труда, макар и без аналитичен библиографски преглед, е приемлив. Добре са формулирани методологическите стожери в творческия процес на автора. Посочен е неговия обект, предмет, цел, задачи, основна теза и т. н. Впечатлява амбицията на докторант Паунковска да изследва цялостния процес на европейска интеграция на нейната родина. От преобразуването на Авнойска и Асномска Македония в суверенна постюгославска независима Република Македония, тоест, времето, от началото на демократичените промени до днешната драма около началото на преговорния процес за пълноправно членство.

Първа глава **„РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЯ КАТО НЕЗАВИСИМА И СУВЕРЕННА ДЪРЖАВА“** е развита посредством три структурни елемента: „Обявяване на независимост на Република Македония“ със замислено ударение върху акта по признаването от Република България, 15 ян. 1992 г.; „Вътрешна нестабилност в Република Северна Македония след 1991 г.“ и „Конституционно устройство на Република Северна Македония“.

Двете останали глави са показателни за авторския стил и методологически подход при постигането на основната изследователска цел.

Втора глава **„ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЯ В ПРОЦЕСА НА ПРИСЪЕДИНЯВАНЕ КЪМ НАТО“** с три параграфа: „Начало и развитие на партньорството между Република Северна Македония и НАТО“; „Особености в процеса на присъединяване“ и „Република Северна Македония като 30-та държава-членка на НАТО“.

Най-обемната трета глава **„АКТУАЛНИ АКЦЕНТИ В ПРОЦЕСА НА ПРИСЪЕДИНЯВАНЕ НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЯ КЪМ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ“** също потвърждава своеобразния институционален анализ на автора и разчленяването на единния европейски интеграционен процес чрез общо четири параграфа: „Историческо развитие и същност на Европейския съюз“, част, която до голяма степен е компилативна и излишно изведена отделно; „Присъединяването към Европейския съюз като стратегически интерес на Република Северна Македония“; „Предизвикателства пред Република Северна Македония в процеса на присъединяване към ЕС“ с приложен анализ на подходящо анкетно проучване.

Заключението и авторефератът повтарят и обобщават текста на дисертационният труд с предложени шест изследователски приноси. Посочени са и четири публикации на колегата Паунковска, все по докторантската тема. Налице е формуляр, доказващ съответствието на индивидуалните наукометрични показатели с минималните национални изисквания към кандидата за придобиване на ОНС“доктор“ по програмата „МПО“.

Ако трябва по друг начин да се представи описанието и анализира съдържанието на настоящия дисертационен труд може най-бегло да се изтъкне следното.

Пред нас е авторски изследователски вариант върху многопластовото развитие на направлявания от Скопие външнополитически процес по

членството на днешната РСМ в Европейския съюз и Северноатлантически пакт. Евроатлантическата интеграция на младата държава в разрез с естествените романтични нагласи на инцидентните докторантски внушения в текста се оказва труден, болезнен, драматичен модернизационен процес. Въобще не е случайно, че същностните проблеми са маркирани във въвеждащата първа глава. Става дума за отношенията с България, Гърция и най-общо казано, държавите, носители на евроатлантическия фактор. Устремът след Студената война към двете бленувани за огромната част от народите на Източна Европа наднационални регионални международни организации специално за Северна Македония минава през въоръжен разпад на тоталитарна Югославия, ожесточено многопартийно строителство с етнически привкус, наложена тотална блокада от страна на Гърция, намеса на външни фактори с опити за дестабилизиране на страната, атентати срещу действащ президент и друг загинал при самолетна катастрофа, извънредно етническо преселение на косовски албанци, въоръжен етнически конфликт и неговото международно урегулиране чрез поставяне под съмнение единния характер на крехката държавност по долината на Вардар, кризата на „македонска идентичност“ с проявления на устойчив комплекс, изразени в проект „Скопие“, 2014 и т. н.

Ето защо на жадуваната в Скопие евроатлантическа интеграция, заедно със стратегическото обвързване със САЩ се залага като фактор за стабилизиране на мултиетническата държавност и евентуална защита от съседните Албания, България, Гърция и Сърбия.

Няма съмнения за дисертабилният характер и насоченост на този успешен тематичен избор, защото и понастоящем сме съвременници на евроинтеграционен процес в постюгославското пространство и изобщо в Югоизточна Европа/т.нар. Западни Балкани, който един ден ще бъде завършен и продължен на друго ниво и за РСМ.

Съвсем естествено приносите на докторанта са във втора и трета глава, защото подробният анализ с изворова фактографска плътност доказват постигането на началната изследователска теза – Членството на РСМ в ЕС и НАТО е безалтернативен фактор за сигурност и просперитет в страната и региона.

Въведените информационни потоци от разнообразни домашни и чужди източници, заедно с оригиналните резултати от емпирично изследване въз основа на анкетен въпросник са добра илюстрация на този извод.

В ходът на изложението колегата Паунковска макар и в много плаха форма прави опит да изясни и оцени българската позиция и гледна точка спрямо евроатлантическата интеграция на РСМ, като ударението оправдано пада върху Гърция. Южният съсед, който едва 2018 г. след сключения договор между Скопие и София, 1 авг. 2017 г. отвори пътя на Северна Македония към НАТО и ЕС.

От всяка една гледна точка, идейна, политическа, икономическа, културна, за стабилността, мира и сигурността в региона е от огромно геополитическо значение съседната ни държава да бъде част от Европейския съюз.

От всичко близки на РСМ държави България е най-заинтересована западния ни партньор да бъде приет в уникалната международна организация. Но в тази посока е налице на пръв поглед неразбираемо и парадоксално условие за отпочване на преговорен процес за редовно членство на РСМ в ЕС. Тъкмо България въз основа на доста рядко срещано в обществото съгласие защитава правото си на позиция. Забележително е че, българското „не“, е насочено не против бленуваното желание на народа в РСМ да бъде пълноправен член в семейството на равностойните европейски народи, а е главно срещу управленческия елит в Скопие, които от години целенасочено и с най-различни форми реално блокира двустранните

отношения – политически, икономически, транспортно-комуникационни, технологични, научни, културни и т. н.

От темата и съдържанието на дисертационния труд се налага проблемът за ролята на България в евроатлантическата интеграция на РСМ. Реално съседната държава, предишно заклеймявана като „врагът от изток“ най-доброжелателно участва, пряко или косвено в цялостното развитие на жизнено важния за Скопие процес. Въпросът за ролята на България е не просто естествен, а е основополагащ, защото е с практико-приложна насоченост, а има колкото академичен познавателен потенциал, толкова и обществено-политическа стойност.

Тъй като познавам от пролетта на тази година предложеният за открито обсъждане дисертационен труд оценявам високо усилията на колежата Виолета Паунковска. Посоката им е правилна, защото целта бе аналитичното, библиографско и фактографско обогатяване на настоящия текст.

Под формата на бележки и препоръки, не само за публичната защита, но и с цел бъдещото публикуване на научния труд споделям някои оценъчни наблюдения, забелязани слабости и пропуски.

Изисква се интелектуална смелост, академична разсъдителност и личностна освободеност за да се потопиш без доспехите на автоцензурата в парещата тема „Македония“. Не само в България, особено сред по-младите поколения, но и в чужбина има неразбиране по научно-историческата обосновааност на прословутия „македонски въпрос“ с оглед на неговите съвременните аспекти. Кое е основното и най-главното в контекста на настоящият дисертационен труд ? От хилядолетна българска етническа тъкан в рамките на родените от следвоенната политическа конюктура комунистически Авнойска и Асномска Македония се формира антибългарски субект. Днес има реален конституционно утвърден „мажоритарен македонски народ с малцинства и етнически групи“, а

неговата държава и разни партийни субекти се страхуват, че евроинтеграцията на РСМ може да доведе до така жигосваната след 1944 г. „бугаризация/ребугаризация“. Това реална опасност ли е или опит да се ограда РСМ от „източния враг“ ? Как ще се развие евроинтеграционния процес след т. нар. „френско предложение“ ? Реално и от двете страни на границата има обвинения в „национално предателство“. Ще се изпълнява ли договорът от 1 авг. 2017 г. или съзнателно ще се правят опити за избягване на т. нар. „исторически въпроси“ ? Възможно ли е двете страни, без посредничеството на ЕС да установят нормални добросъседски отношения и да бъдат фактор в процеса на регионално сътрудничество ? и т. н.

Избраната структура предопределя излишната дублетност на въведената информация. Повтарят се изводи, сведения, излишно се заиграва в изследователското поле, което създава неясноти и трудности във възприемането на текста. Въведен е не проблемно-хронологическия, а своеобразен институционален подход за представяне на многоликия процес на евроинтеграция.

Наименованието на докторантската програма включва не е само международно право, но и международни отношения. Ето защо е важно и не толкова да се опише евроинтеграцията на РСМ, а тя да се анализира и оцени през призмата на въздействието, формирано от други външни фактори, центрове на международна сила, вече типични за региона – САЩ, Русия, Китай, българското „не“ и отношенията на РСМ с Албания, другата страна кандидат, останалите постюгославски държави, т. н. „македонска диаспора“ в развитието на проблема и др.

Трудът задължително трябва да бъде обект на единна езиково-стилна и научна редакция. Би било добре да се премахнат множеството дълги цитати, творческо преписване на важни документи и материали, което компенсира

отсъствието на автентичен авторски текст. Да се отстранят пропуските в библиографския списък- Вж. № 31, 58, 63, 70, 79-80, 92.

Оценявайки предложения за публична защита труд с автореферат, както и всички приложени материали, отчитайки цялостната дейност на колегата, нейната професионална подготовка и изследователска култура предлагам на уважаемото Научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Виолета Паунковска.

доц. д-р Димитър Тюлеков

Благоевград, 14 август 2022 г.

REVIEW

by Assoc. Prof. Dimitar L. Tyulekov

of the dissertation of Violeta Paunkovska, a full-time PhD student, subsidized by the state, at the Department of "International Law and International Relations" at the Faculty of Law and History of "Neofit Rilski" South-West University – Blagoevgrad for the acquisition of the educational and scientific "PhD" degree in the field of higher education 3. Economic, social, and legal sciences, professional area 3.6. Law, doctoral program "International Law and International Relations", on the topic **"Republic of Macedonia in the Process of Euro-Atlantic Integration"** under the guidance of Assoc. Prof. Nikolay A. Popov

The full-time PhD student at the Department of "International Law and International Relations" at the Faculty of Law and History of "Neofit Rilski" South-West University – Blagoevgrad is from the capital of the Republic of North Macedonia, being our colleague, a lecturer since 2014 in two faculties of the European University - Skopje. She completed her studies at this university in 2008, and since then, the PhD candidate, Ms. Paunkovska has been interested in the field of political science. Later, she has defended a master thesis on the topic "The foreign policy - a factor for the integration of the Republic of Macedonia, 2006 - 2013".

It would be normal and even pleasing for a colleague from RNM to be part of the Bulgarian national system for PhD training. This attitude is justified, because due to numerous historical and political circumstances, the two neighbouring countries and brotherly peoples have been isolated and opposed to each other.

The professional expectations are high, because the PhD student has a creative charge and culture, and she obviously has promising opportunities to continue her research work in other professional areas.

The doctoral work on the topic "Republic of North Macedonia in the process of Euro-Atlantic integration" consists of 223 computer pages, and the size of the abstract

is 28 pages. Thematic information from 144 bibliographic sources and from 99 Internet resources has been used. The text is organized into an introduction, three chapters, a conclusion and a scientific bibliography.

The introduction of the work, although without an analytical bibliographic review, is acceptable. The methodological pillars in the author's creative process are well-formulated. Its object, subject, purpose, tasks, main thesis, etc. are indicated. The ambition of Ms. Paunkovska to investigate the overall process of European integration of her homeland is impressive. From the transformation of **AVNOI and ASNOM** Macedonia into a sovereign post-Yugoslav independent Republic of Macedonia - the time from the beginning of the democratic changes to today's drama around the beginning of the negotiation process for full EU membership.

The first chapter "**REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA AS AN INDEPENDENT AND SOVEREIGN STATE**" is developed by means of three structural elements: "Declaration of independence of the Republic of Macedonia" with a thoughtful emphasis on the act of recognition by the Republic of Bulgaria, 15 Jan. 1992; "Internal instability in the Republic of North Macedonia after 1991" and "Constitutional structure of the Republic of North Macedonia".

The two remaining chapters are indicative of the author's style and methodological approach in achieving the main research objective.

The second chapter "**THE CHALLENGES IN FRONT OF THE REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA IN THE PROCESS OF ACCESSING NATO**" with three paragraphs: "Beginning and development of the partnership between the Republic of North Macedonia and NATO"; "Features in the accession process" and "Republic of North Macedonia as the 30th member state of NATO".

The most voluminous third chapter "**CURRENT HIGHLIGHTS IN THE ACCESSION PROCESS OF THE REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA TO THE EUROPEAN UNION**" also confirms the author's unique institutional analysis and the breakdown of the single European integration process through a total of four paragraphs: "Historical development and essence of the European Union", a part of the

third chapter, which is largely compilative and unnecessarily separate; "Accession to the European Union as a strategic interest of the Republic of North Macedonia"; "Challenges facing the Republic of North Macedonia in the EU accession process" with an attached analysis of a relevant survey.

The conclusion and the abstract repeat and summarize the text of the dissertation with six proposed research contributions. Four publications by Ms. Paunkovska are also indicated, all concerning the doctoral topic. There is a form proving the compliance of the individual scientometric indicators with the minimum national requirements for the candidate to acquire the "PhD" title under the "International Law and International Relations" program.

If it is necessary to present the description and analyse the content of the present dissertation work in another way, the following can be briefly pointed out.

We are looking at an author's research on the multi-layered development of the foreign policy process guided by Skopje on the membership of today's RNM in the European Union and the North Atlantic Treaty. The Euro-Atlantic integration of the young state, in contrast to the natural romantic attitudes of the incidental doctoral suggestions in the text, turns out to be a difficult, painful, dramatic modernization process. It is no coincidence at all that the essential problems are highlighted in the introductory first chapter. They concern the relations with Bulgaria, Greece and, generally speaking, the countries that bear the Euro-Atlantic factor. The drive, after the Cold War, towards the two supranational regional international organizations, which were admired by the vast majority of the peoples of Eastern Europe, especially for North Macedonia, went through the armed collapse of totalitarian Yugoslavia, a fierce multi-party construction with an ethnic flavour, a total blockade imposed by Greece, and the intervention of external factors with attempts to destabilize the country, assassinations of a sitting president and another who died in a plane crash, extraordinary ethnic resettlement of Kosovo Albanians, armed ethnic conflict and its international settlement by questioning the unity of the fragile statehood along the Vardar valley, the crisis of "Macedonian identity" with manifestations of a sustainable complex, expressed in the project "Skopje", 2014, etc.

That is why the Euro-Atlantic integration desired in Skopje, along with the strategic alliance with the USA, is being relied upon as a factor for the stabilization of the multi-ethnic state and possible protection from neighbouring Albania, Bulgaria, Greece and Serbia.

There is no doubt about the dissertationable nature and orientation of this successful thematic choice, because we are also currently contemporaries of the European integration process in the post-Yugoslav space and in general in South-Eastern Europe/so-called Western Balkans, which will one day be completed and continued on another level for the RNM, as well.

Quite naturally, the doctoral student's contributions are in the second and third chapters, because the detailed analysis with source factographic density prove the achievement of the initial research thesis - the membership of the RNM in the EU & NATO is an irreplaceable factor for security and prosperity of the country and the region.

The introduced information flows from a variety of domestic and foreign sources, together with the original results of empirical research based on a survey questionnaire, are a good illustration of this conclusion.

In the course of the introduction, Ms. Paunkovska, albeit in a very timid form, makes an attempt to clarify and evaluate the Bulgarian position and point of view regarding the Euro-Atlantic integration of the RNM, with the emphasis rightfully falling on Greece. The southern neighbour, which only in 2018, after the agreement between Skopje and Sofia, on Aug. 1 2017 opened North Macedonia's path to NATO & the EU.

From every point of view - ideological, political, economic, cultural, for stability, peace and security in the region, it is of great geopolitical importance for our neighbouring country to be part of the European Union.

Of all the countries close to the RNM, Bulgaria is the most interested in our western partner being accepted into the unique international organization. But in this direction, there is a seemingly incomprehensible and paradoxical condition for starting a negotiation process for regular membership of the RNM in the EU. It is

Bulgaria that defends its right to a position on the basis of a rather rare agreement in society. It is remarkable that the Bulgarian "no" is directed not against the fanciful desire of the people in the RSM to be a full-fledged member of the family of equal European nations, but is mainly against the management elite in Skopje, who for years purposefully and in various forms blocks bilateral relations - political, economic, transport-communication, technological, scientific, cultural, etc.

From the topic and content of the dissertation, the problem of the role of Bulgaria in the Euro-Atlantic integration of the RNM is imposed. In reality, the neighbouring country, previously branded as the "enemy from the east", most benevolently participates, directly or indirectly, in the overall development of the vitally important process for Skopje. The question of Bulgaria's role is not only natural, but fundamental, because it has a practical and applied orientation, and has as much academic cognitive potential as it does socio-political value.

Since I am aware of the topic proposed for open discussion since the spring of this year, I highly appreciate the efforts of Ms. Violeta Paunkovska. Their direction is correct, because the goal is the analytical, bibliographic and factual enrichment of the present text.

In the form of notes and recommendations, not only for public defence, but also for the purpose of future publication of the scientific work, I share some evaluative observations, noticed weaknesses and omissions.

It takes intellectual courage, academic prudence and personal freedom to dive into the hot topic of Macedonia without the armour of self-censorship. Not only in Bulgaria, especially among the younger generations, but also abroad there is a misunderstanding of the scientific and historical validity of the infamous "Macedonian question" in view of its modern aspects. What is the main and most important thing in the context of the current dissertation work? An anti-Bulgarian subject was formed from a thousand-year-old Bulgarian ethnic fabric within the framework of the communist **AVNOI and ASNOM Macedonia** born from the post-war political conjuncture. Today, there is a real constitutionally established "majority of Macedonian people with minorities and ethnic groups", and its state and various party

entities fear that the EU integration of the RNM could lead to the so-called post-1944 "Bulgarisation/rebulgarisation". Is this a real danger or an attempt to protect the RNM from the "eastern enemy"? How will the European integration process develop after the so-called "French proposal"? In reality, there are accusations of "national treason" on both sides of the border. Will the contract be implemented from 1 August 2017, or will there be conscious attempts to avoid so-called "historical issues"? Is it possible for the two countries, without the mediation of the EU, to establish normal good neighbourly relations and be a factor in the process of regional cooperation etc.?

The chosen structure predetermines the excess duplicity of the entered information. Conclusions, statements are repeated, unnecessarily acting in the research field, which creates ambiguities and difficulties in perceiving the text. A kind of institutional approach has been involved, instead of a problem-chronological one, to present the multifaceted process of European integration.

The designation of the PhD program includes not only international law, but also international relations. That is why it is important not so much to describe the European integration of the RNM, but to analyse and evaluate it through the prism of the impact formed by other external factors, centres of international power, already typical for the region - the USA, Russia, China, the Bulgarian "no" and the relations of the RNM with Albania, the other candidate country, the other post-Yugoslav states, the so-called "Macedonian diaspora" in the development of the problem, etc.

The work must necessarily be the subject of a single linguistic-stylistic and scientific editing. It would be good to eliminate the many long quotations, creative copying of important documents and materials, which compensates for the absence of an authentic author's text. To remove gaps in the bibliographic list - See No. 31, 58, 63, 70, 79-80, 92.

Evaluating the proposed for public defence work, as well as all attached materials, taking into account the overall activity of the colleague, her professional training and research culture, I propose to the respected Scientific Jury to award the educational and scientific degree "doctor" to Violeta Paunkovska.

Assoc. Prof. Dimitar L. Tyulekov
Blagoevgrad, 14 August 2022